

بررسی مبانی نظری هسته‌های مقاومت اسلامی در گفتمان انقلاب اسلامی

محمدجواد اخوان^{*۱}

هادی تاجیک^۲

چکیده

هدف: گسترش انقلاب اسلامی در بیرون از مرزهای جغرافیایی ایران، یکی از مهم‌ترین مسائلی بوده است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران تاکنون مورد بحث و بررسی تحلیلگران و صاحب‌نظران بوده است. در این میان یکی از الگوهای اجرا شده برای این صدور، تاکنون شکل‌گیری و حمایت از هسته‌های مقاومت اسلامی بوده است که نمونه‌های بارز آن را در جنبش حزب‌الله لبنان، برخی گروه‌های مقاومت اسلامی فلسطینی و... می‌توان مشاهده کرد.

روش‌شناسی پژوهش: در این مقاله با معرفی هسته‌های مقاومت اسلامی، بر اساس گفتمان انقلاب اسلامی (اندیشه‌های امام خمینی(ره) و آیت‌الله خامنه‌ای) به مطالعه مبانی نظری شکل‌گیری هسته‌های مقاومت اسلامی پرداخته شده است.

یافته‌ها: بر این اساس مؤلفه‌های شکل‌دهنده بنیان‌های فکری این هسته‌ها استخراج و تنظیم شده است. **نتیجه‌گیری:** بر این اساس تفکیک‌ناپذیری دین از سیاست، جهان‌شمولی انقلاب اسلامی، ولایت و رهبری، جهاد در راه خدا و شهادت‌طلبی، ظلم‌ستیزی و دفاع از مظلوم، تقابل استکبار و استضعاف، آمادگی همه‌جانبه، تصاحب قدرت بر محور حق، وحدت‌گرایی، استقلال تمام‌عیار امت اسلامی (سیاسی، فرهنگی و اقتصادی)، عدالت‌خواهی و مقاومت علیه اشغالگری مؤلفه‌های مبانی نظری اصول و ارزش‌های هسته‌های مقاومت را شکل می‌دهند.

کلیدواژه‌ها: هسته‌های مقاومت، گفتمان، انقلاب اسلامی، امام خمینی، آیت‌الله خامنه‌ای.

Email: moja1392@gmail.com

۱- دانشجوی دکتری مطالعات منطقه‌ای و پژوهشگر دانشگاه

جامع امام حسین(ع) (نویسنده مسئول)

Email: int.1358@yahoo.com

۲- استادیار دانشگاه جامع امام حسین(ع)

مقدمه

پیشینه هسته‌های مقاومت به‌مثابه نهضت‌های آزادی‌بخش به گستره ادوار تاریخ وسیع است. بنابراین شاید نتوان تاریخ دقیقی را برای شکل‌گیری این نوع از اقدام معین نمود. از دیرباز در نقطه جغرافیایی هرگاه جمعی از ساکنان آن سرزمین نسبت به قدرت حاکم ناراضی بوده‌اند تلاش کرده‌اند با اقدامات گوناگون آشکار و پنهان مخالفت خود را با قدرت نشان داده و در این راه دست به اقدامات خشونت‌آمیز نیز زده‌اند.

مسئله مبارزه با اشغالگری نیز وجه دیگری از این نوع حرکات بوده است. به پهنای تاریخ بارها این موضوع تکرار شده که یک قدرت خارجی سرزمین دیگری را اشغال کرده و به‌صورت قدرت مسلط بر آن سرزمین درآمده و در مقابل با مقاومت مردم و ساکنان اصلی سرزمین اشغالی درآمده است.

اما نگاه نظریه‌پردازانه و علمی به موضوع هسته‌های مقاومت چندان مسبوق به سابقه نیست. از زمانی که ایدئولوژی‌های چپ مارکسیستی پرچم مبارزه و انقلابی‌گری را برافراشتند و نوع خاصی از نهضت‌های آزادی‌بخش را رقم زدند نگاه تئوریک به موضوع نهضت‌ها و هسته‌های انقلابی مطرح گردید.

از جمله نظریاتی که می‌توان از آن برای تبیین گسترش و حمایت از هسته‌های مقاومت انقلابی استفاده کرد، نظریه «انقلاب مداوم» متعلق به «لئون تروتسکی» است. البته این اصطلاح با اسامی دیگری هم در آثار تروتسکی و شارحان وی از قبیل انقلاب دائمی، انقلاب همیشگی، انقلاب جهانی، انقلاب پیوسته و... آمده است.

نظریه انقلاب مداوم اولین بار در جزوه‌ای به نام «نتیجه‌ها و چشم‌اندازها» ضمن کتابی با نام «انقلاب ما»، در ۱۹۰۷ - یعنی پیش از پیروزی انقلاب روسیه - منتشر گردید. تروتسکی بر اساس نظریه انقلاب مداوم، عقیده داشت که هر دو انقلاب بورژوازی و سوسیالیستی گرچه هم‌زمان نیستند، ولی آن‌چنان به‌هم‌پیوسته‌اند که می‌توان از انقلاب پیگیر یا مداوم سخن گفت. وی در مورد زمینه‌های انقلاب مداوم می‌نویسد: «در سال‌های ارتجاع نیمی از وقت من صرف تحلیل انقلاب ۱۹۰۵ و تدارک نظریه‌ای برای انقلاب دوم شد. دو مطلب برای سخنرانی مطرح کردم، «سرنوشت انقلاب روس» و «کاپیتالیسم و سوسیالیسم». موضوع نخست ثابت می‌کرد که تجارب سال ۱۹۰۵ دورنمای انقلاب روس را به‌عنوان انقلابی مداوم تأکید کرده است و محتوای سخنرانی دوم مرتبط ساختن انقلاب روس بود با انقلاب جهانی» (تروتسکی، ۱۹۷۹: ۲۴۸).

در فرهنگ علوم سیاسی در مورد انقلاب مداوم آمده است:

«تروتسکی به تداوم انقلاب و کشاندن آن از عرصه ملی به عرصه جهانی اعتقاد داشت و شکست انقلاب را در صورت محدود ماندن به یک کشور حتمی‌الوقوع می‌دانست... انقلاب روسیه اولین مرحله انقلاب سو سیالیستی جهان خواهد بود... یک جامعه سو سیالیستی در درون مرزهای ملی عملی نیست هر قدر موقعیت‌های اقتصادی یک دولت چشمگیر باشد، برنامه سوسیالیسم در یک کشور خیال خام است. تنها یک جمهوری فدرال اروپایی و سپس جهانی می‌تواند عرصه واقعی برای یک جامعه موزون سوسیالیستی باشد» (آقا بخشی، ۱۹۹۵: ۲۴۹).

تروتسکی از اولین سال‌های فعالیت سیاسی خود به مفهومی اعتقاد داشت که خود آن را «انقلاب مداوم» می‌خواند. این به آن معنا بود که انقلاب را باید از مرحله سرمایه‌داری گذراند و به مرحله سوسیالیستی برد و در صحنه جهانی نیز سوسیالیسم در یک کشور امکان‌پذیر نیست. انقلاب در یک کشور مخصوصاً کشوری مانند روسیه که از نظر اقتصادی و سیاسی ضعیف است پیروز نخواهد شد. مگر اینکه با کمک انقلاب جهانی و انقلاب در سایر کشورها همراه باشد (صادقی، ۱۹۹۷: ۱۱۸ و ۱۲۶).

به‌طور کلی نوآوری خاص تروتسکی در مارکسیسم نظریه انقلاب مداوم وی است و نظریه او در باب تفسیر انقلابی از مارکسیسم همان برداشت لنین است. تروتسکی با برداشتی که از انقلاب مداوم دارد برابر استالینسم قرار می‌گیرد. از نظر وی روسیه باید به‌عنوان پایگاه انقلاب کمونیستی مطرح باشد و امواج انقلاب از این کشور به کشورهای کمونیستی به سراسر اروپا و جهان بتابد. تروتسکی معتقد است که انقلاب سوسیالیستی مبدل به یک انقلاب پیگیر شده که کمال خود را فقط پس از پیروزی قطعی جامعه نوین در سراسر کره‌ی زمین کسب می‌کند. «از نظر تروتسکی انقلاب‌های ملی شرق، در مفهوم وسیع تاریخی، فقط مراحل معینی از انقلاب جهانی طبقه کارگر محسوب می‌شوند» (لئون، تروتسکی، تاریخ انقلاب روسیه، ج ۳: ۵۳). و فقط طبقه کارگر است که می‌تواند انقلاب را به فرجام برساند.

بنابر آنچه اشاره شد، نظریه «انقلاب مداوم» برای تبیین نگاه خاص در اتحاد جماهیر شوروی به صدور انقلاب مارکسیستی به کشورهای دیگر و حمایت از هسته‌های مقاومت چپ تا حدودی مناسب است، اما این نظریه برای تبیین هسته‌های مقاومت اسلامی که در بستر تفکر و گفتمان انقلاب اسلامی نضج گرفته‌اند، چندان مناسب به‌نظر نمی‌رسد. لذا در ادامه تلاش خواهد گردید، موضوع هسته‌های مقاومت اسلامی از منظر خاستگاه و چارچوب نظری به‌طور مستقل بررسی گردد.

اهمیت و ضرورت بحث و پرسش‌های تحقیق

با توجه به آن‌که گفتمان مقاومت یکی از مهم‌ترین عناصر تأثیرگذار بر سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بوده و حمایت از گروه‌های مقاومت در طول سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی همواره در دستور کار بوده است، بررسی مبانی نظری این هسته‌ها و نیز نسبت آن با گفتمان انقلاب اسلامی ضرورت جدی دارد. سؤال اصلی این پژوهش آن است که مؤلفه‌های مبانی نظری هسته‌های مقاومت بر اساس گفتمان انقلاب اسلامی چیست؟ در ادامه تلاش می‌شود به این پرسش پاسخی علمی و مبتنی بر تحقیق ارائه شود. بر این اساس با استفاده از «تحلیل گفتمان» مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده نظام معنایی «مقاومت» بر اساس چارچوب کلان گفتمان انقلاب اسلامی بررسی می‌گردد.

مبانی نظری هسته مقاومت در گفتمان انقلاب اسلامی

چارچوب اصلی مبانی نظری این پژوهش در گفتمان انقلاب اسلامی و بر اساس روش «تحلیل گفتمان» مورد جستجو قرار می‌گیرد. گفتمان یک نظام معنایی متشکل از عوامل زبانی و فرازبانی (نمادها، بافت اجتماعی و ...)

است که توسط یک جریان یا گروه با هدف تسری آن در جامعه و کسب اقبال اجتماعی نسبت به آن تبدیل شدن آن به یک باور عمومی، مطرح می‌گردد و در این نظام معنایی، نقش عوامل زبانی (مصاحبه، متون نوشتاری، سخنرانی) برای شکل دادن به شبکه معنایی منسجم و مفصل‌بندی شده از مفاهیم، از اهمیت بیشتری برخوردار است (شاه نظری، ۱۴).

این نظام معنایی به کمک یک مفهوم مرکزی قدرتمند شکل می‌گیرد و سایر مفاهیم که پیش از این شناور بودند با مفصل‌بندی و ارتباط با مفهوم مرکزی و با یکدیگر به یک معنای ثابت دست‌یافته و یک شبکه منسجم معنایی را به وجود می‌آورند که در معنادگی به مسائل و پدیده‌های اجتماعی و پاسخ به مطالبات و پرسش‌های عمومی جامعه عمل می‌کند. بر این اساس برای فهم یک گفتمان لازم است دال‌ها یا مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده نظام معنایی آن را احصاء نمود.

اگر بخواهیم به انقلاب اسلامی از منظر گفتمانی نظر کنیم، می‌توان گفت که نظام اندیشه‌ای انقلاب اسلامی را نمی‌توان به‌سان گفتمان‌های فرهنگی - سیاسی نامید که در دوره‌ای حاکم شده و بعد به کنار می‌روند و جای خود را به گفتمان‌های دیگر می‌دهند. در حقیقت منظومه فکری انقلاب اسلامی را می‌توان یک گفتمان مقطعی نامید. در واقع انقلاب اسلامی و امام خمینی(ره) پدیده‌هایی جدایی‌ناپذیرند که سبب می‌شود فهم واقعی انقلاب اسلامی و گفتمان آن بدون فهم درست «مکتب امام خمینی(ره)» میسر نگردد. از این رو فهم گفتمان انقلاب اسلامی مستلزم شناخت صحیح از اندیشه‌ها، دیدگاه‌ها و به‌طور دقیق‌تر مکتب امام خمینی(ره) در تمامی ابعاد جامعه چه در سطوح فردی یا در سطحی کلان، سراسر جامعه یا امت اسلامی است.

در اندیشه امام خمینی(ره) نشانه‌های بارزی از رویکرد به ملت‌های دیگر و نگاه حمایتی از آنان در برابر برادرت‌های مستکبر و اشغالگر به چشم می‌خورد. این نگاه برخاسته از راهبرد «فرا سرزمینی» انقلاب اسلامی است که نهضت انقلاب اسلامی و تداوم آن را محدود به مرزهای جغرافیایی ایران ندانسته و آرمان‌های بین‌المللی برای آن متصور است.

به تعبیر امام خمینی(ره) «این نهضت ایران؛ نهضت مخصوص به خودش نبوده و نیست؛ برای این که اسلام مال طایفه خاصی نیست. اسلام برای بشر آمده است؛ نه برای مسلمین و نه برای ایران. انبیا مبعوث‌اند بر انسان‌ها، و پیغمبر اسلام مبعوث بود بر انسان‌ها. خطاب به ناس [است]: «یا ایها الناس». ما که نهضت کردیم، برای اسلام نهضت کردیم؛ جمهوری جمهوری اسلامی است؛ نهضت برای اسلام نمی‌تواند محصور باشد در یک کشور، و نمی‌تواند محصور باشد در حتی کشورهای اسلامی. نهضت برای اسلام، همان دنباله نهضت انبیاست. نهضت انبیا برای یک محل نبوده است» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۰: ۴۴۶).

امام خمینی(ره) همچنین در جای دیگری می‌فرماید: «ما انقلابمان را به تمام جهان صادر می‌کنیم؛ چرا که انقلاب ما اسلامی است. و تا بانگ لا اله الا الله و محمد رسول الله بر تمام جهان طنین نیفکند مبارزه هست. و تا مبارزه در هر جای جهان علیه مستکبرین هست ما هستیم. ما از مردم بی‌پناه لبنان و فلسطین در مقابل اسرائیل دفاع می‌کنیم» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۲: ۱۴۸).

البته این موضوع صرفاً در اندیشه سیاسی امام خمینی(ره) منحصر نمانده و در اسناد قانونی جمهوری اسلامی ایران نیز منعکس شده است. نیم‌نگاهی به قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران گویای نگاه جهانی انقلاب اسلامی است.

بنابر اصل دوم قانون اساسی «جمهوری اسلامی، نظامی است که از راه نفی هرگونه ستم‌گری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تأمین می‌کند».

همچنین بنا بر اصل سوم، دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای اموری همچون «طرده کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب» و «تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان» به کاربرد.

اصل یک صد و پنجاه و دوم نیز اشعار می‌دارد: «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است». همچنین در اصل یک‌صد و پنجاه و چهارم تصریح شده است: «جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد. بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر از مبارزه حق‌طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند».

از اصول پیش‌گفته‌ی قانون اساسی روشن می‌شود که نظام جمهوری اسلامی موظف به حمایت از مستضعفان جهان و مبارزه‌ی آنها علیه مستکبران در هر نقطه از جهان است. بنابراین شمولیت حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش که مظهر تام و تمام این مبارزه هستند به کشورهای اسلامی محدود نشده و تمامی جهان را فرا می‌گیرد.

الگوی عملیاتی که در گفتمان انقلاب اسلامی برای این حمایت ارائه شده است، الگوی شکل‌دهی به هسته‌های مقاومت اسلامی و حمایت از آنان است. این موضوع مکرراً و در قالب ادبیات مختلف از سوی امام خمینی ارائه شده است: «باید هسته‌های مقاومت را در تمامی جهان به‌وجود آورد و در مقابل شرق و غرب ایستاد» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۱۹۵).

امام خمینی(ره) در همان ابتدای شکل‌گیری بسیج مستضعفین از بسیج ملت‌ها و مستضعفان عالم برای مقابله با استکبار جهانی سخنان به میان می‌آورند و افق خود را در تشکیل این مجموعه ترسیم می‌کند و خطاب به ملت‌های مظلوم عالم می‌فرماید: «ای مستضعفان جهان! بپا خیزید و خود را از چنگال ستمگران جنایتکار نجات دهید. و ای مسلمانان غیرتمند اقطار عالم! از خواب غفلت برخیزید و اسلام و کشورهای اسلامی را از دست استعمارگران و وابستگان به آنان رهایی بخشید. ای ملت شریف ایران! به نهضت اسلامی خود ادامه دهید، و به اجانب - هر که باشد - اجازه ندهید که در سرنوشت شما دخالت کنند، و به غارتگری‌ها برای همیشه

خاتمه دهید، و با قاطعیت از امریکا و هر دولت دیگر که به حمایت خیانت‌کار به اسلام و ملت - محمدرضا پهلوی - برخاسته بخواهید که این جانی و اموال مسروقه ملت را به ما برگردانند و تا پیروزی از پای ننشینید» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۲: ۱۶۰).

ایشان در ادامه همان کلامشان از مجموعه بسیج به‌عنوان الگویی برای تمام مستضعفین جهان و ملت‌های مسلمان عالم یاد می‌کنند (خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۲: ۱۶۰). ایشان همچنین بر این باور بود که جمهوری اسلامی باید تلاش همه‌جانبه‌ای را برای احیای هویت اسلامی مسلمانان جهان آغاز نموده و آنان را به پیروی از اصول تصاحب قدرت در جهان دعوت کرده و جلوی جاه‌طلبی و فزون‌طلبی صاحبان قدرت و پول و فریب را بگیرد (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۹۱).

امام خمینی(ره) همچنین با صراحت از ضرورت راه‌اندازی بسیج بزرگ سربازان اسلام چنین یاد می‌کند: «جنگ ما جنگ عقیده است، و جغرافیا و مرز نمی‌شناسد. و ما باید در جنگ اعتقادی مان بسیج بزرگ سربازان اسلام را در جهان به راه‌اندازیم» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۸۷). وی برای آنکه مسیر شکل‌گیری بسیج جهانی فراهم آید معتقد است که تجربه ارزشمند انقلاب اسلامی باید برای آموزش مبارزان راه حق در سراسر عالم صادر گردد (خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۰: ۳۲۵). حضرت امام(ره) با شناختی که از جهان اسلام داشتند، بارها اعلام داشتند که جوانان جهان اسلام آماده شهادت‌اند، لذا در مسیر تحقق بسیج جهانی مانعی به نام عدم استقبال ملت‌ها وجود ندارد (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۰: ۳۳۷).

یکی از مهم‌ترین اولویت‌های تشکیل هسته‌های مقاومت حزب‌الله در سراسر جهان، تلاش برای آزادی قدس شریف بود که حضرت امام(ره) بارها و بارها بر آن تأکید داشتند. به‌عنوان نمونه در پیامشان به مناسبت حج می‌فرمایند: «به یاری خداوند تعالی از قطرات پراکنده پیروان اسلام و توان معنوی امت محمد - صلی‌الله علیه و آله وسلم - و امکانات کشورهای اسلامی باید استفاده کرد و با تشکیل هسته‌های مقاومت حزب‌الله در سراسر جهان اسرائیل را از گذشته جنایت‌بار خود پشیمان و سرزمین‌های غصب شده مسلمانان را از چنگال آنان خارج کرد» (خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۰: ۳۲۰). ایشان در نهایت از جبهه قدرتمند اسلامی - انسانی همسو با انقلاب اسلامی نام می‌برند که از اتحاد میان هسته‌های مقاومت شکل می‌گیرند (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۹۱).

از آنچه ارائه شد می‌توان نتیجه گرفت که نگاه جهانی به انقلاب اسلامی و صدور آن قابل‌احیاءگری و شکل‌دهی به هسته‌های مقاومت جزو اصول اندیشه سیاسی امام خمینی(ره) بوده است. برای کشف نظام معنایی «گفتمان انقلاب اسلامی» برای شناخت مختصات و مؤلفه‌های معرفتی حاکم بر هسته‌های مقاومت انقلاب اسلامی، باید در خاستگاه این تفکر یعنی گفتمان انقلاب اسلامی به جستجو دست زد و در آن به واکاوی پرداخت. با توجه به نقش کلیدی و تعیین‌کننده رهبران انقلاب اسلامی در شکل‌دهی به مبانی فکری حاکم بر انقلاب اسلامی، اندیشه‌ها و بیانات رهبران انقلاب اسلامی یعنی امام خمینی(ره) و آیت‌الله خامنه‌ای به‌عنوان متون اصلی تحقیق برای «تحلیل گفتمان» مورد استفاده قرار گرفته است.

هسته‌های مقاومت

امام راحل(ره) بارها در پیام‌های خود به مسئله‌ی لزوم شکل‌گیری هسته‌های مقاومت حزب‌الله در امت اسلامی، بسیج جهان اسلام و حزب جهانی مستضعفین اشاره کرده‌اند. به نظر می‌رسد از دیدگاه ایشان، راهبرد اساسی رهایی ملت‌ها از یوق نظام سلطه و استکبار جهانی و نیز تأثیرگذاری انقلاب اسلامی همین بوده است.

منظور از هسته مقاومت مجموعه‌ای از نیروهای انسانی واقع شده در موقعیت جغرافیایی خاص است که دارای اهداف و آرمان‌های سیاسی اجتماعی مشترک بوده و برای مبارزه و مقابله با قدرت نامشروع حاکم از ابزارهای گوناگون سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و نظامی استفاده می‌کنند قدرت نامشروع حاکم عبارت است از نظام‌های سیاسی استبدادی و نیز قدرت‌های اشغالگر خارجی.

بر این اساس برخی گروه‌های مقاومت که در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی با الهام‌گیری از گفتمان مقاومت اسلامی و متأثر از ارزش‌ها و اصول انقلاب در کشورهای منطقه غرب آسیا شکل گرفته‌اند، همچون حزب‌الله در لبنان، انصارالله در یمن، حشدالشعبی در عراق و... مصادیقی از این هسته‌های مقاومت هستند.

مؤلفه‌های برخاسته از مبانی گفتمانی هسته‌های مقاومت اسلامی

حال که به خاستگاه معرفتی و اندیشگی هسته‌های مقاومت پرداخته‌ایم لازم است تا مختصات مؤلفه‌های برخاسته از مبانی این هسته‌ها را برحسب اندیشه سیاسی انقلاب اسلامی، بازشناسی کنیم. در ادامه تلاش خواهد شد با غور و مذاقه در اندیشه امام خمینی(ره) به‌عنوان معمار کبیر انقلاب اسلامی و رهبر معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی)، برخی از مهم‌ترین این مختصات مورد بررسی قرار گیرد:

۱) تفکیک‌ناپذیری دین از سیاست

آنچه در انقلاب اسلامی موجبات تلاش روحانیت شیعه برای خیزش علیه استبداد و استکبار گردید، اندیشه آمیختگی میان دین و سیاست بود. از دوره ورود تجدد به ایران و البته در جهان اسلام، جریانات روشن‌فکری غرب‌زده تلاش کرده‌اند تا نگاهی تفکیک‌گرا میان دین و سیاست را ترویج کنند که در قالب «سکولاریسم» معنا و مفهوم می‌یابد.

در نقطه مقابل این نگاه، امام خمینی(ره) معتقد به آمیختگی صددرصدی میان دین و سیاست بود و همین عامل سبب شد تا یک عالم دینی رهبری مبارزات سیاسی را بر عهده گیرد.

امام خمینی(ره) در همین باره می‌گوید: «هیچ‌گونه تناقضی بین رهبری مذهبی و سیاسی نیست بلکه همچنان که مبارزه سیاسی بخشی از وظایف و واجبات دینی و مذهبی است، رهبری و هدایت کردن مبارزات سیاسی گوشه‌ای از وظایف و مسئولیت‌های یک رهبر دینی است. کافی است شما به زندگی پیامبر بزرگ اسلام(ص) و نیز زندگی امام علی - علیه‌السلام - نگاه کنید که هم یک رهبر مذهبی هستند و هم یک رهبر سیاسی. و این مسئله در فرهنگ شیعه از مسائل بسیار روشن است و هر مسلمان شیعی وظیفه یک رهبر مذهبی

و دینی می‌داند که در سرنوشت سیاسی و اجتماعی جامعه مستقیماً دخالت کند و هدایت و نقش تعیین‌کننده خود را انجام دهد» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۵: ۳۸۹).

همچنین ایشان معتقدند که شعار سیاست از دین جداست، از نمونه‌های تبلیغات استعماری است، که با آن می‌خواهند ملت‌های مسلمان را از دخالت در سرنوشت خویش بازدارند (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۵: ۱۸۹). این موضوع در شکل‌دهی به هویت هسته‌های مقاومت اسلامی نیز اهمیت زیادی پیدا می‌کند. نگاه آمیخته میان دین و سیاست، به مبارزه دینی هویت بخشیده از مبارزات جریان‌ات سکولار تفکیک می‌نماید. همین اصل ضامن اسلامی و دینی بودن مبارزه و حرکت هسته مقاومت خواهد بود.

۲) جهان‌شمولی آموزه‌های انقلاب اسلامی

همان‌گونه که پیش‌تر اشاره شده انقلاب اسلامی در چارچوب‌های جغرافیایی محدود نبوده و رهبران آن از ابتدا تأکید داشته‌اند که آموزه‌های آن جهان‌شمول هستند. امام خمینی (ره) در همین باره تأکید می‌کند که انقلاب اسلامی محدود به ایران نیست. «انقلاب مردم ایران نقطه شروع انقلاب بزرگ جهان اسلام به پرچم‌داری حضرت حجت - ارواحنا فدا - است که خداوند بر همه مسلمانان و جهانیان منت نهد و ظهور و فرجش را در عصر حاضر قرار دهد» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۳۲۷).

به همین نسبت باید گفت هسته‌های مقاومت متأثر از انقلاب اسلامی نیز همین نگاه را نسبت به انقلاب اسلامی ایران داشته و نوعی از مرجعیت فکری و گفتمانی را پذیرفته‌اند.

۳) ولایت و رهبری

از مهم‌ترین اصولی که در پیشبرد نهضت انقلاب و نیز اداره کشور پس از انقلاب اسلامی مؤثر بوده است، تکیه بر اصل رهبری و ولایت با قرائت خاص شیعه امامیه فقهتی که در نظریه «ولایت فقیه» تبلور یافته است. این نظریه مبنای نظام‌سازی در جمهوری اسلامی ایران بوده است و البته در نگاه جهانی انقلاب اسلامی نیز به چشم می‌خورد. هسته‌های مقاومت اسلامی در هر نقطه از جهان رهبری دینی و مبنایی «ولایت فقیه» را می‌پذیرند. البته این ولایت به معنای استیذان در سطح اقدامات تاکتیکی و حوزه‌ی عمل محلی و منطقه‌ای نیست. به عبارت دیگر پیروی از ولایت فقیه به معنای پیروی در بنیان‌های اصلی دینی و راهبردهای کلان سیاسی بین‌المللی است که البته جهان‌شمول است. طبعاً در سطح اقدامات تاکتیکی و تصمیم‌گیری‌های محلی و منطقه‌ای هسته‌های مقاومت در چارچوب قواعد داخلی خود و البته منطبق با سیاست‌های کلان و راهبردی آزادی عمل دارند.

۴) جهاد در راه خدا و شهادت طلبی

از جمله مفاهیم پایه‌ای دین اسلام، موضوع جهاد است که در قرآن کریم به کرات بدان اشاره شده است. خداوند متعال در قرآن کریم بر برتری جهادگران در راه خدا اشاره می‌کند «الَّذِينَ آمَنُوا وَ هَاجَرُوا وَ جَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَ أُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ» «کسانی که ایمان آورده و برای خدا هجرت نموده و در راه خدا با مال و جانشان به جهاد پرداخته‌اند عظیم‌ترین درجه را نزد خداوند و آنان رستگاران

و سعادت‌مندان عالم‌اند» (توبه، ۲۰). امام خمینی (ره) در خصوص ضرورت جهاد می‌فرماید: «ما در عصری واقع هستیم که شیاطین عالم هجوم به انسان‌ها و ارزش‌های انسانی آورده‌اند و می‌خواهند که دنیا را به سلطه شیطان درآورند. ما در این عصر با اتکا به خدای تبارک و تعالی و استمداد از اسلام و قرآن کریم و ولی عصر -سلام‌الله‌علیه- باید خودمان کوشش کنیم و خودمان جهاد کنیم؛ جهاد در دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها، جهاد در کارخانه‌ها و کارگری‌ها، جهاد در کشاورزی‌ها، جهاد در مدارس، جهاد در دانشگاه‌ها، جهاد در همه‌جا، جهاد در جبهه‌ها و جهاد در پشت جبهه‌ها (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۷: ۴۱).

همچنین شهادت‌طلبی از جمله ارزش‌های بنیادین اسلامی است که پس از انقلاب اسلامی کارآمدی خود را به اثبات رسانده است. بنابر قرآن کریم «إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ وَعَدًّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ وَمَنْ أَوْفَى بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ» «در حقیقت خدا از مؤمنان جان و مالشان را به [بهای] اینکه بهشت برای آنان باشد خریده است همان کسانی که در راه خدا می‌جنگند و می‌کشند و کشته می‌شوند [این] به‌عنوان وعده حقی در تورات و انجیل و قرآن بر عهده اوست و چه کسی از خدا به عهد خویش وفادارتر است پس به این معامله‌ای که با او کرده‌اید شادمان باشید و این همان رستگاری بزرگ است» (سوره توبه آیه ۱۱۱). امام خمینی (ره) می‌فرماید: «این حس شهادت خواهی و فداکاری بود که یک ملتی که هیچ نداشت بر طاغوت غلبه داد» (همان، ج ۱۰: ۱۲۲).

نگاه و آرمان شهادت‌طلبانه که همه‌ی سرمایه‌انسان که گران‌بهارترین آن جان است - در خدمت اصول و آرمان‌های انقلابی او قرار می‌دهد، عملاً موجب پیشرو بودن و شکست‌ناپذیری مبارزه شده و همین مسئله برگ برنده هسته‌های مقاومت در نبردهای سرنوشت‌ساز بوده است.

با توجه به پیچیدگی منازعات در دوره اخیر می‌توان چنین استنباط کرد که مقصود از جهاد در راه خدا صرفاً جهاد نظامی به‌معنای اقدام مسلحانه نیست. چه این که در ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی، امام خمینی (ره) فرمان تشکیل «جهاد سازندگی» برای محرومیت‌زدایی و آبادانی کشور را صادر کرد که همین الگو بعداً در لبنان در قالب «جهاد البناء» دنبال گردید.

از این رو می‌توان جهاد همه‌جانبه در راه خدا و شهادت‌طلبی در این راه را یکی دیگر از مختصات هسته‌های مقاومت دانست.

۵) ظلم‌ستیزی و دفاع از مظلوم

ظلم‌ستیزی و دفاع از مظلوم اصلی است که از مبانی اندیشه اسلامی و قرآن کریم برگرفته شده است. در قرآن کریم آمده است: «لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ» «نه ستم می‌کنید، و نه بر شما ستم وارد می‌شود» (البقره آیه ۲۷۹).

رهبر انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در این باره می‌گوید: «نظام سلطه، نظام تقسیم دنیا به ظالم و به مظلوم است؛ منطق انقلاب که منطق اسلام است، «لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ» است؛ نباید ظلم کنید و

نباید بگذارید به شما ظلم بشود. کیست در همه‌ی صفحه‌ی بشری و عرصه‌ی وجود انسان که از این پیام خرسند نباشد، به این پیام دل بسته نشود؟ نه ظلم کن، نه ظلم بشو. این درست نقطه‌ی مقابل نظم حاکم بر جهان است از بعد از پیدا شدن تمدن جدید صنعتی و شیوع ابزارهای صنعتی و به تبع آن، شیوع فرهنگ سلطه عالم. هر دستگاهی در دنیا که وابسته‌ی به نظام سلطه باشد، با این پیام مخالف است» (خامنه‌ای، ۲۰۱۳).
بر همین اساس مأموریت مهم هسته‌های مقاومت اسلامی تعیین می‌گردد که همان مبارزه با ظالم و حمایت از مظلوم است. این ظلم می‌تواند قدرت مستبد داخلی و یا قدرت مستکبر و اشغالگر خارجی باشد. مظلوم نیز به تبع آن مشخص می‌گردد.

۶) تقابل استکبار و استضعاف

از جمله مهم‌ترین پیام‌های قرآن کریم تقابل تاریخی و جهانی میان مستضعفین و مستکبرین و به عبارتی تنازع استکبار و استضعاف بوده است. استکبار و استضعاف واژه‌ای قرآنی است که حامل معانی خاص خود بوده و در اندیشه سیاسی انقلاب اسلامی نیز بر کنش سیاسی تأثیر بسزایی داشته است. قرآن کریم توصیه به جهاد در راه حمایت از مستضعفان می‌دهد: «وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ» «چرا در راه خدا، و (در راه) مردان و زنان و کودکانی که (به دست ستمگران) تضعیف شده‌اند، پیکار نمی‌کنید؟!» (النساء آیه ۷۵).

بر اساس همین اصل قرآنی هسته‌های مقاومت خود را حامی مستضعفان و دشمن مستکبران می‌دانند و همین اصل اندیشه سیاسی و گفتمان حاکم بر این هسته‌ها را شکل می‌دهد. امام خمینی (ره) در این باره می‌فرماید: «ما امروز دورنمای صدور انقلاب اسلامی را در جهان مستضعفان و مظلومان بیش از پیش می‌بینیم و جنبشی که از طرف مستضعفان و مظلومان جهان علیه مستکبران و زورمندان شروع شده و در حال گسترش است، امیدبخش آتیۀ روشن است و وعده‌ی خداوند تعالی را نزدیک و نزدیک‌تر می‌نماید» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹: ج ۱۷: ۴۸۰).

۷) آمادگی همه‌جانبه و مداوم

از نگاه اسلام، دشمنان اسلام اعم از کفار، مستکبران و ظالمان در اندیشه غافل‌گیری مسلمین و وارد کردن ضربه مهلک بدان‌ها هستند و لذا مسلمین همیشه باید همواره آماده مقابله با این توطئه‌ها باشند. بنابر آیه شریفه «وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ» «هر نیرویی در قدرت دارید، برای مقابله با آنها [= دشمنان]، آماده‌سازید» (الأنفال آیه ۶۰). امام خمینی در همین باره می‌فرماید «به ملت ایران هشدار می‌دهم که خود را مهیا کنند و اسلحه‌های خود را آماده کنند و به حال آماده‌باش باشند، که اگر خدای نخواستہ محتاج به بسیج عمومی شد و امر به جهاد مقدس عمومی داده شد، فوراً به میدان رفته و از دین خدا و کشور اسلامی دفاع نمایند» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹: ج ۱۳: ۲۷۲).

لذا یکی از اصول حاکم بر راهبردها و اقدامات هسته‌های مقاومت آمادگی همیشگی و همه‌جانبه برای مبارزه و مقاومت علیه دشمن است.

۸) تصاحب قدرت بر محور حق

آنگاه که سیاست و دین در یک چارچوب و آمیخته تبیین گردد، قدرت نیز می‌تواند در خدمت دین و اهداف حق قرار گیرد. لذا هسته‌های مقاومت علاوه بر تضعیف قدرت‌های فاسد، به دنبال تصاحب قدرت بر محور حق هستند. امام خمینی (ره) به صراحت از حمایت جمهوری اسلامی ایران از این قدرت‌افزایی هسته‌های مقاومت سخن به میان می‌آورد و کشور ایران به‌عنوان یک دژ نظامی و آسیب‌ناپذیر قلمداد می‌کند که باید نیاز سربازان اسلام را تأمین و آنان را به مبانی عقیدتی و تربیتی اسلام و همچنین به اصول و روش‌های مبارزه علیه نظام‌های کفر و شرک آشنا سازد (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۹۱).

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای نیز در یکی از بیانات خود بر همین اصل قدرت‌یابی بر مبنای حق توسط امام (ره) تأکید می‌کند: «امام ما برای حیات دوباره‌ی اسلام، درست همان راهی را پیمود که رسول معظم (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) پیموده بود؛ یعنی راه انقلاب را. در انقلاب، اصل بر حرکت است؛ حرکتی هدف‌دار، سنجیده، پیوسته، خستگی‌ناپذیر و سرشار از ایمان و اخلاص. در انقلاب، به گفتن و نوشتن و تبیین اکتفا نمی‌شود؛ بلکه پیمودن و سنگ‌به‌سنگ پیش رفتن و خود را به هدف رساندن، اصل و محور قرار می‌گیرد. گفتن و نوشتن هم در خدمت همین حرکت در می‌آید و تا رسیدن به هدف یعنی حاکمیت بخشیدن به دین خدا و متلاشی ساختن قدرت شیطانی طاغوت ادامه می‌یابد: هوادی ارسل رسوله بالهدی و دین‌الحق لیظهره علی‌الدین کله ولو کره المشرکون» (خامنه‌ای، ۱۹۹۰).

۹) وحدت‌گرایی

از مهم‌ترین اصولی که رهبران انقلاب اسلامی بر آن تأکید کرده‌اند وحدت امت اسلامی و نفی تقابل‌های مذهبی و قومی برهم‌زننده این وحدت است. به تعبیر امام خمینی (ره) «ما باید خود را آماده کنیم تا در برابر جبهه متحد شرق و غرب، جبهه قدرتمند اسلامی - انسانی با همان نام و نشان اسلام و انقلاب ما تشکیل شود؛ و آقایی و سروری محرومین و پابرهنگان جهان جشن گرفته شود» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، ج ۲۱: ۹۱). از جمله بارزترین وجوه این وحدت‌گرایی وحدت میان دو مذهب اصلی جهان اسلام یعنی شیعه و سنی است. به این معنا که هیچ اقدامی برای تضعیف این وحدت و یکپارچگی نباید رقم بخورد.

نگاه حاکم بر گفتمان مقاومت نه دوقطبی‌های قومی و یا مذهبی بلکه دوقطبی استضعاف - استکبار و یا دوقطبی «سلطه‌گر - سلطه‌ستیز» است که در این چارچوب همه انسان‌های آزاده را از هر دین، مذهب و نژاد به مبارزه با استکبار و مظاهر آن دعوت می‌کند.

همچنین باید گفت نگاه امت‌گرایی بر تفکر این هسته‌ها غلبه دارد. به این معنا که مرزهای جغرافیایی نمی‌تواند پیوندهای میان امت اسلامی را بگسلد.

۱۰) استقلال تمام‌عیار امت اسلامی (سیاسی، فرهنگی و اقتصادی)

همان‌طور که اشاره شد نگاه امت‌گرا در اصول گفتمان هسته‌های مقاومت برجسته است. بنابر قاعده نفی سبیل و الگوی استکبارستیزی این هسته‌ها از دیگر مؤلفه‌های هویتی این آنها، استقلال‌طلبی تمام‌عیار در برابر

مستکبران و زیاده‌خواهان جهانی است. بنابر تصریح قرآن کریم «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً» «خدا تا ابد اجازه نداده که کافران کمترین تسلطی بر مؤمنان داشته باشند» (نساء ۱۴۱). امام خمینی (ره) در چند فراز از وصیت‌نامه خود، خطاب به مسلمانان جهان می‌فرماید: «اکنون ملت‌های محروم جهان بیدار شده‌اند و طولی نخواهد کشید که این بیداری‌ها به قیام و نهضت و انقلاب انجامیده و خود را از تحت سلطه ستمگران مستکبر نجات خواهند داد. و شما مسلمانان پایبند به ارزش‌های اسلامی می‌بینید که جدایی و انقطاع از شرق و غرب، برکات خود را دارد نشان می‌دهد؛ و مغزهای متفکر بومی به کار افتاده و به‌سوی خودکفایی پیشروی می‌کند» (موسوی خمینی، ۲۰۰۹، جلد ۲۱: ۴۴۱).

در توضیح باید گفت این نوع نگاه به استقلال - یعنی استقلال امت اسلامی - در مقابل نگاه ملی‌گرا - استقلال و مرز کشیدن میان کشورهای اسلامی - قرار دارد. بر این اساس تعامل و تعاون میان امت اسلامی بلاشکال بوده و اتفاقاً این تعاون باید در مسیر نفی سلطه مستکبران بر آنها باشد. همان‌گونه که روشن است با توجه به پیچیدگی وابستگی‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی، استقلال امت اسلامی باید تمام‌عیار و در همه حوزه‌های ممکن تحقق یابد.

(۱۱) عدالت‌خواهی

عدالت‌خواهی از جمله مهم‌ترین اهداف قیام انبیاء(ع) بوده است و بر همین اساس، مبنای هر حرکت مبارزاتی اسلامی است. «لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ» «و برای ایشان کتاب و میزان (عدل) نازل کردیم تا مردم به عدالت قیام کنند» (حدید، ۲۵) و امام خمینی (ره) با استناد به این آیات، اهمیت و جایگاه عدالت اجتماعی را یکی از اهداف بلند بعثت انبیا می‌داند و می‌فرماید: «غایت این است که مردم قیام به قسط بکنند، عدالت اجتماعی در بین مردم باشد، ظلم‌ها از بین برود، ستمگری‌ها از بین برود، ضعفا به آنها رسیدگی بشود، قیام به قسط بشود» (امام خمینی، ۲۰۰۹، ج ۱۵: ۲۱۳).

یکی از اهداف برپایی و مبارزه هسته‌های مقاومت نیز عدالت‌خواهی و برپایی قسط و عدل است.

(۱۲) مقاومت علیه اشغالگری

اشغالگری یکی از نمادهای بارز استکبار و ظلم است و به تبع آن مبارزه با اشغالگری از مصادیق عدالت‌خواهی و حمایت از مظلوم تلقی می‌گردد. بر مبنای عرف شناخته شده حقوق بین‌الملل نیز ملت اشغال شده حق دفاع مشروع در مقابل نیروی اشغالگر را دارند. هسته‌های مقاومت در بسیاری از موارد در مقابل قدرت اشغالگر خارجی شکل گرفته‌اند و از ابزارهای گوناگون سیاسی اجتماعی فرهنگی البته نظامی - چریکی برای بیرون راندن قدرت‌های اشغالگر بهره برده‌اند. نمونه کارآمد این‌گونه اقدام را می‌توان مقاومت مردم لبنان علیه اشغالگری صهیونیست‌ها در سال‌های ۱۹۸۲ تا ۲۰۰۰ مشاهده کرد.

نتیجه‌گیری

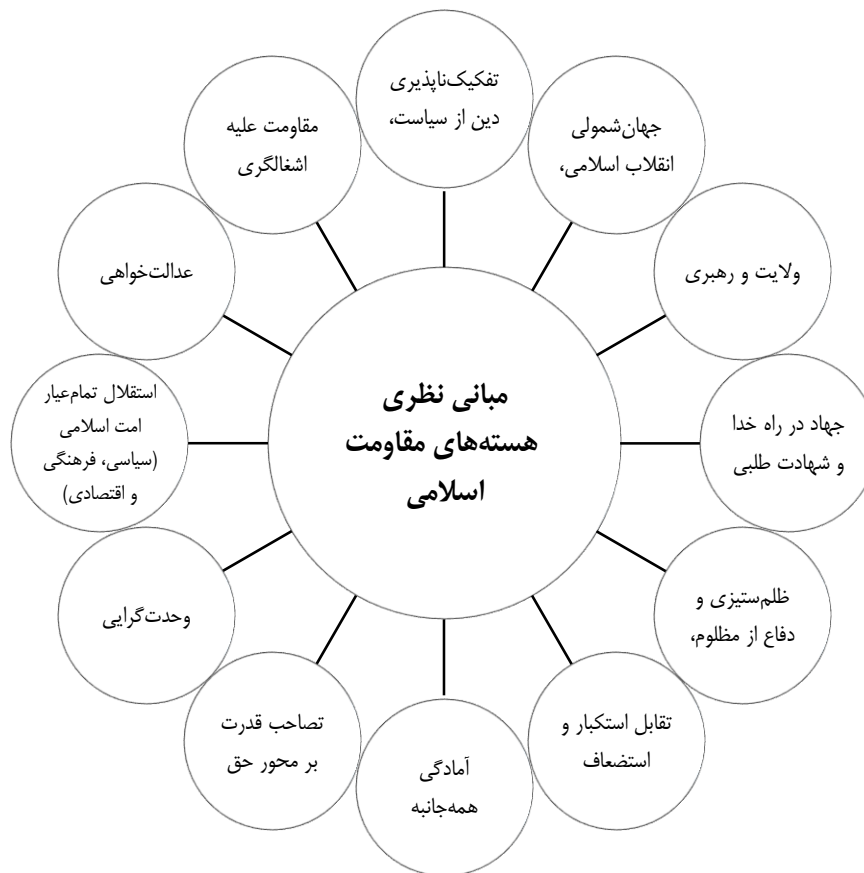
همان‌گونه که در این پژوهش بررسی شد، هسته‌های مقاومت ایده‌ای منحصر به گفتمان انقلاب اسلامی و استراتژی جمهوری اسلامی ایران نیست، اما در جهت صدور انقلاب اسلامی مورد توجه قرار گرفت و بارها از سوی امام خمینی (قدس سره) مورد تأکید قرار گرفت. امروزه نیز جوهی از اثربخشی و کارآمدی این الگو در سطح جهان اسلام مشاهده می‌شود.

در این تحقیق تلاش گردید با بهره‌گیری از روش «تحلیل گفتمان» مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده نظام معنایی حاکم بر «هسته مقاومت» که در واقع مبانی نظری این هسته‌ها هستند در «گفتمان انقلاب اسلامی» جستجو گردید. با توجه به خاستگاه انقلاب اسلامی، اندیشه‌ها و بیانات رهبران انقلاب اسلامی یعنی امام خمینی (ره) و حضرت آیت‌الله خامنه‌ای (مدظله‌العالی) به‌عنوان متن اصلی مورد مراجعه برای «تحلیل گفتمان» مورد استفاده قرار گرفت.

حال ممکن است که این پرسش مطرح گردد که چگونه می‌توان اطمینان حاصل کرد که مبانی و مؤلفه‌های یاد شده در این مقاله از جامعیت لازم برخوردار است. در این خصوص باید گفت تحلیل گفتمانی انجام‌گرفته در این پژوهش در اندیشه امامین انقلاب اسلامی، نشان می‌دهد مؤلفه‌های یاد شده در قالب‌های ارائه شده قابل دسته‌بندی است. از سویی مطالعه آثاری که به‌صورت مصداقی بر روی مبانی نظری برخی گروه‌های مقاومت اسلامی انجام‌گرفته نیز مؤید همین معنا است (قاسم، ۲۰۰۵) و (محبوب، ۲۰۱۲).

اکنون بر اساس پژوهش انجام‌گرفته و یافته‌های تحقیق می‌توان گفت مبانی نظری‌ای که هسته‌های مقاومت انقلاب اسلامی بر آن بنا شده است، از مبانی گفتمان و اندیشه انقلاب اسلامی مأخوذ است و این چارچوب فکری همان‌گونه که توانست در ایران، رژیم شاه را سرنگون سازد و حکومتی با گرایش دینی و مخالف سلطه‌گری در عرصه جهانی در این کشور حاکم سازد در کشورهای دیگری که بروز و ظهور یافت، کارآمدی خود در مبارزه و مقاومت علیه سلطه‌گران را به اثبات رسانید.

بر اساس این مبانی نظری اصول و ارزش‌هایی که هسته‌های مقاومت را شکل می‌دهند عبارت‌اند از: تفکیک‌ناپذیری دین از سیاست، جهان‌شمولی انقلاب اسلامی، ولایت و رهبری، جهاد در راه خدا و شهادت طلبی، ظلم‌ستیزی و دفاع از مظلوم، تقابل استکبار و استضعاف، آمادگی همه‌جانبه، تصاحب قدرت بر محور حق، وحدت‌گرایی، استقلال تمام‌عیار امت اسلامی (سیاسی، فرهنگی و اقتصادی)، عدالت‌خواهی، مقاومت علیه اشغالگری که در نمودار ذیل به‌گونه‌ای طرح‌وار آمده است.

References

- The Holy Quran
- Aqabakhshi, Ali (1994), *Culture of Political Science*, Tehran: Iran Scientific Information and Documentation Center. (In Persian)
- Ashuri, Darius (1991), *Encyclopedia of Political Science*, Tehran: Morvarid (second edition). (In Persian)
- Khamenei, Ayatollah Seyyed Ali (1990), Message on the occasion of the first anniversary of the demise of Imam Khomeini, 1990/05/31. (In Persian)
- Khamenei, Ayatollah Seyyed Ali (2013), Statements in the meeting of the commanders of the Islamic Revolutionary Guard Corps, 2013/09/17. (In Persian)
- Mahjub; Mesbah (2012), *Hezbollah and the Leadership of Seyyed Hassan Nasrallah: The Synergy of Two Systems of Thought in Seyyed Hassan Nasrallah's Thought Divine Values in*

- Beliefs and Strategic Perspectives in Leadership*, Translator: Mohammad Reza Mirzajan, Tehran: Qadr Velayat Cultural and Artistic Institute. (In Persian)
- Mosavi Khomeini, Imam Ruhollah (2009), *Sahifeh-Ye Imam*, Tehran: Imam Khomeini Publishing House. (In Persian)
 - Qasem, Naeem (2007), *Hezbollah Lebanon: Policy, Its Past and Future*, Tehran: Information. (In Persian)
 - Sadeghi, Ali (1997), *Ideology and international relations*, Tehran: Qumes. (In Persian)
 - Shah Nazari, Hamid Reza (2017), *Discourse of Dignity and Progress*, Tehran: Didman. (In Persian)
 - Trotsky, Leon (1979), *my life*, Translated by Houshang Vaziri, Tehran: Kharazmi.
 - Trotsky, Leon (1981), *History of the Russian Revolution* (Vol. 3). Translated by Saeed Bastani, Tehran: Fanosa Publishing.
 - Zamzam, Ali Reza (2001), "Theory of Trotsky Revolution and the Islamic Revolution of Iran", *Journal of the Islamic Revolution* (University of Isfahan), No.5 and 6, 139-168. (In Persian)